

Walchers protocol dyscalculie

Samenwerkingsverband Passend Voortgezet Onderwijs Walcheren

Definitie dyscalculie

Dyscalculie volgens Ruijssenaars, Van Luit & Van Lieshout (2004):

“Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het leren en vlot/accuraat oproepen/toepassen van reken-wiskundekennis (feiten/afspraken).”

Dyscalculie is een complexe stoornis van blijvende aard met grote individuele verschillen. Het heeft te maken met zowel de technische kant (rekenprocedures) als met de inhoudelijke kant (begrip van de betekenis van getallen en hoeveelheden) van het rekenen.

Doel van dit protocol

Het doel van dit protocol is het vastleggen van een integrale aanpak voor leerlingen met dyscalculie binnen het samenwerkingsverband Passend Voortgezet Onderwijs Walcheren (PVOW).

Het examen

Voor de regelgeving wordt uitgegaan van artikel 55 van de wet examenbesluit VO:

“Artikel 55. Afwijking wijze van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd, met dien verstande dat aan de overige bepalingen in dit besluit wordt voldaan. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.
2. Tenzij sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap, geldt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde aangepaste wijze van examineren dat:
 - a. er een deskundigenverklaring is die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld,
 - b. de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen of de rekentoets in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten, en
 - c. een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan voor zover daartoe in de onder a genoemde deskundigenverklaring ten aanzien van betrokkene een voorstel wordt gedaan dan wel indien de aanpassing aantoonbaar aansluit bij de begeleidingsadviezen, vermeld in die deskundigenverklaring.”

Voor het examen geldt verder:

- dat de vorm zo gekozen moet worden dat de kandidaat het maximale uit zichzelf kan halen - in aanmerking genomen de voorwaarden van artikel 55, de wettelijk toegestane faciliteiten voor leerlingen met dyscalculie en de mogelijkheden van de school;
- dat aan de inhoud niet getornd mag worden (geen vragen overslaan, onderdelen anders beoordelen);

- dat bij de onderdelen waar het rekenwerk een stevige rol speelt alleen 30 minuten verlenging van de examentijd en de officiële rekenkaart van de CVE is toegestaan (naast de rekenmachine die iedere kandidaat mag gebruiken)

Uitgangspunten voor dit protocol

- Het 'Protocol Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie VO' (ERWD2, 2012) dat in opdracht van het ministerie van OCW is geschreven met betrekking tot het rekenbeleid en het rekenonderwijs voor de signalering en begeleiding van leerlingen met rekenproblemen, wordt gevolgd.
- Leerlingen met dyscalculie mogen de opleiding volgen waartoe ze op grond van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn, mits hun functionele reken-wiskunde vaardigheid voor hun opleiding toereikend is, zo nodig met toegestane hulpmiddelen en remedial teaching.
- Dyscalculie wordt alleen erkend op basis van een rapport opgesteld door een orthopedagoog of psycholoog met een erkende bekwaamheidsregistratie. Een dergelijk rapport is onbeperkt geldig.
- Faciliteiten en hulpmiddelen gedurende de schoolloopbaan en het examen worden alleen toegestaan indien deze expliciet vermeld worden in de handelingsgerichte adviezen in het rapport en realiseerbaar zijn door de school.
- De ruimte voor voorzieningen bij het centraal examen wordt begrensd door de exameneisen (Eindexamenbesluit VO).
- Leerlingen moeten leren omgaan met hun dyscalculie.
- Niet onderkennen van dyscalculie kan leiden tot emotionele problemen, bijvoorbeeld faalangst.

De betrokkenen

De belangrijkste rol is weggelegd voor **de leerling**, die zich (vergeleken met zijn klasgenoten) extra zal moeten inspannen om de leerstof onder de knie te krijgen. Hij zal daartoe passende strategieën moeten leren (gebruiken) en mogelijk gebruik moeten maken van hulpmiddelen.

Van bijna even groot belang is de rol van **de leraren** en **de mentor**, die rekening houden met de dyscalculie en waar mogelijk hun leerlingen steunen. De mentor is de spil in de begeleiding en onderhoudt de contacten met de ouder(s)/verzorger(s), samen met de ondersteuningscoördinator en coördinator/ begeleider dyscalculie¹.

Op elke school van het samenwerkingsverband PVOW is er een coördinator/ begeleider dyscalculie, die de intake van leerlingen verzorgt, de faciliteitenkaarten opstelt en met de mentor de dossiervorming bewaakt. Deze coördinator/ begeleider dyscalculie werkt nauw samen met remedial teachers (RTers), die in samenwerking met de leraren, leerlingen de best bij hen passende strategieën aanleren om met hun stoornis om te gaan.

Aanwijzingen voor leerlingen

- Als een leerling meent dat er, ondanks overleg, onvoldoende rekening gehouden wordt met zijn handicap, kan hij terecht bij zijn coördinator/ begeleider dyscalculie.

¹ De term 'coördinator dyscalculie' wordt verduidelijkt in de taakomschrijving

De keuze 'coördinator dyscalculie' of 'begeleider dyscalculie' wordt door de school zelf bepaald

- Als een leerling met dyscalculie opteert voor een VMBO/HAVO route in de bovenbouw waarin wiskunde niet wordt gekozen, kan de docentenvergadering bij de bevordering van klas 2 naar 3 VMBO/MAVO of van klas 3 naar 4 HAVO besluiten het cijfer wiskunde minder zwaar of niet te laten meewegen in de beslissing.

Aanwijzingen voor leraren

In het algemeen zullen leraren geen remediale hulp geven, wel kunnen ze rekening houden met de stoornis en ondersteuning bieden.

Leerlingen met dyscalculie hebben extra baat bij:

- Gestructureerd onderwijs en eenduidige instructie (een zelfde wijze van berekenen en omschrijven van rekentermen door het hele docententeam).
- Steun bij het leren kiezen van een passende rekenprocedure en het opschrijven van tussenstappen. Deze informatie kan in een uitgebreide strategieënmap waarin tafelkaart, rekenregels, rekenstrategieën, aandachtspunten, geheugenkaarten staan.
- Pre-teaching (bijv. vooraf de moeilijkheidsgraad voor de leerling aangeven van de opgaven, zodat deze eerst de eenvoudige onderdelen maakt).
- Het huiswerk ruim voor het eind van de les op het bord, met een mondelinge toelichting of studiewijzers op papier of in het leerlingvolgsysteem.
- De mogelijkheid tot het inzien en bespreken van de toets en het gemaakte werk met docent en/of ouders/verzorgers, remedial teacher.
- Emotionele ondersteuning, positieve feedback (om vertrouwen te krijgen in eigen kunnen).

Faciliteitenkaart

De leerlingen met dyscalculie krijgen van de coördinator/ begeleider dyscalculie een faciliteitenkaart, waarmee zij een beroep kunnen doen op bijzondere faciliteiten en/of hulpmiddelen (zoals het toekennen van extra tijd bij toetsen). Dit voorkomt dat de leerlingen steeds uitleg moeten geven omtrent hun handicap. De kaart is gebaseerd op de handelingsadviezen in het rapport van een deskundige, aangepast aan wat de leerling zelf als zinvol ervaart en aan wat de school kan en mag realiseren.

De handelingsgerichte adviezen in het rapport zullen soms aangepast worden en daarom zal er jaarlijks bekeken worden of er bijstellingen door de coördinator/ begeleider dyscalculie* nodig zijn.

De ondersteuningscoördinator maakt voor de leraren een overzicht van de leerlingen met een faciliteitenkaart.

Bij een ernstig vermoeden van dyscalculie kan door de ondersteuningscoördinator op basis van een onderbouwde indicatie, een tijdelijke faciliteitenkaart verstrekt worden, lopende het onderzoek.

De leerlingen hebben recht op extra tijd (20%) of minder opgaven bij repetities en SO's.

Daarbij mogen de leerlingen afhankelijk van de invulling van de faciliteitenkaart:

- Gebruik maken van een rekenmachine, behalve bij de reguliere rekentoetsen en rekenexamens. Indien gewenst kan een aangepast rekenexamen worden aangevraagd, met de consequentie dat hiervan een aantekening op het diploma wordt gemaakt

- In de leerjaren 1 en 2 bij toetsen gebruik maken van een formulekaart en/of een verkorte versie van de strategieënmap met alleen de tafelkaart en woordformules (zonder voorbeeldsommen of tekeningen) die is goedgekeurd op sectieniveau.
- In de leerjaren 3 en hoger de officiële rekenkaart van de Commissie van Examens (CvE) gebruiken.

Addendum

Ernstige rekenproblemen

Het ministerie laat leerlingen die geen dyscalculieverklaring maar wel gedocumenteerde rekenproblemen hebben, toe tot de aangepaste rekentoets, de zogenoemde ER versie.

Hiervoor moet de school een dossier over de rekenproblemen van deze leerling hebben aangelegd. Hierin moet een korte beschrijving van de analyse die door de school is gemaakt over de haalbaarheid van de standaard rekendoelen staan en moet worden duidelijk gemaakt dat de school én de leerling extra inspanningen hebben geleverd ter verbetering van het rekenen. Ook moeten de ouders en de leerling hebben ondertekend dat zij op de hoogte zijn van de mogelijke consequenties aan de deelname aan deze toets. (Het is op dit moment nog niet duidelijk hoe de vervolgoedingen zullen reageren.)

Deze leerlingen kunnen bij de ER toets gebruik maken van een (eigen en eenvoudige) rekenmachine en de standaard rekenkaarten en formulekaarten bij alle opgaven.

De leerling die rechtens deelneemt aan de aangepaste rekentoets, mag de rekenkaart ook gebruiken bij de toetsen en centrale examens waarbij rekenwerk een substantiële rol speelt.

Naast de standaard rekenkaart is er een aanvulling: de formulekaarten. De aanvulling is meer een opzoekhulp dan een rekenhulp. De aanvulling mag uitsluitend worden gebruikt bij de ER-rekentoets of het ER- rekenexamen. Ook een kandidaat met dyscalculie mag dus de aanvulling niet gebruiken bij de reguliere rekentoets of bij het centraal examen wiskunde of economie.²

De school moet de ER-kandidaten hebben doorgegeven aan de DUO-examendiensten.

De aanpassingen of veranderingen in het beleid van het ministerie over de ERtoets zal door de school gevolgd worden. Zie www.examenblad.nl.

² Deze informatie is gevonden op: <http://www.examenblad.nl/onderwerp/pilot-dyscalculie-rekentoets-vo/2015#par3>